

FORUM Idéburna
organisationer med
social inriktning

Stämplad som demokrati- extremist

Negativ etikettering och stigmatisering

– Så drabbas civilsamhällets organisationer och ideellt engagemang

© Forum – idéburna organisationer med social inriktning 2024

Stämplad som demokratiextremist – Så drabbas civilsamhällets organisationer
och ideellt engagemang av negativ etikettering och stigmatisering

Enkäten genomfördes i samarbete med Fabel kommunikation

Formgivning: Kombo Kommunikation

ISBN: 978-91-8111-101-9

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning	5
De som drabbas.....	6
Så etiketteras organisationerna	7
Vad blir konsekvenserna?.....	10
Vem är avsändaren?	12
Bakgrund till etiketteringen	14
Vad står på spel?.....	16
Slutord.....	19
Bilaga.....	21

Sammanfattning

Civilsamhällets organisationer har under årtionden varit en oumbärlig kraft för demokratins utveckling, jämlikhet och socialt välbefinnande i Sverige. Men idag står dessa organisationer inför utmaningar, inte bara ekonomiskt utan också i form av negativ etikettering och stigmatisering.

Denna rapport ger en fördjupad bild av hur svenska civilsamhällesorganisationer – från antirasistiska och feministiska rörelser till minoritetsorganisationer – drabbas av hård retorik, förlorad legitimitet och hotfulla anklagelser. Genom en omfattande enkät med 156 ledare från civilsamhället framträder en alarmerande bild: organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter och social rättvisa stämplas som extremister, förtryckare eller till och med

terrorister. Konsekvenserna är kännbara – minskad finansiering, förlorade samarbeten och en ökad känsla av otrygghet och självzensur.

Rapporten belyser ett växande problem i dagens samhälle, där de krafter som borde lägga fullt fokus på att stärka en ifrågasatt demokrati i stället tvingas kämpa för sin överlevnad. Det är en kraftfull uppmaning till att skydda det demokratiska utrymmet och värna om de organisationer som arbetar för allas rätt att delta i samhället.

Forum – idéburna organisationer med social inriktning 2024

Inledning

Att människor, oberoende av statsapparaten, har kunnat manifesteras sitt samhällsengagemang genom ideella föreningar och organisationer har präglat det svenska samhället på djupet. Människors engagemang och deras byggande av folkrörelser och föreningar för att själva kunna åtgärda problem, formulera vad som behöver göras och ställa krav på staten har format samhällsnödvändiga institutioner inom välfärd, utbildning, ansvarskrävande och mycket mer. Detta engagemang har varit avgörande för såväl jämlikheten som uppkomsten av den moderna demokratin och välfärden i Sverige.

Sedan åttiotalet har dock ojämlikheten i Sverige återigen börjat växa, och fler faller utanför samhällets skyddsnät. Idéburna organisationer med social inriktning har fått mindre genomslag för sina samhällsvisioner och fått en tyngre arbetsbörda i verksamheter för samhällets mest utsatta, utan att finansieringen för dessa verksamheter ökat. Tvärtom har finansieringen blivit mer villkorad och oförutsägbar för de flesta.

Det senaste decenniet har Forums medlemmar också vittnat om en annan form av utsatthet: ett krympande utrymme att verka som idéburna organisationer, i form av delegitimering och stigmatisering. Kritiken har hårdnat, och synen på civilsamhället som grundbult i demokratin är

mindre självklar i takt med att mediedrev och hatkampanjer blivit vardagsmat. Civilsamhällets pluralism och kamp för en mångfald av särintressen ses inte längre självklart som en central i demokratin, utan som något privat eller rentav hot mot det gemensamma.

Många av Forums medlemsorganisationer vittnar om att de blir stämplade med negativa begrepp, utpekade som samhällsfarliga på olika sätt och utsatta för orättvisa anklagelser. Forum ser att detta är en del av den utveckling mot ett krympande demokratiskt utrymme som präglar stora delar av Europa det senaste decenniet, där civilsamhällets organisationer i allt högre utsträckning kommit att betraktas som en del av ett problem snarare än lösningar på samhällets utmaningar.

För att bättre förstå denna utveckling har drygt 150 ledare från organisationer i det svenska civilsamhället svarat på frågor om så kallad stämpling eller negativ etikettering. De har fått förklara etiketteringen, vilka konsekvenser den fått för organisationen samt hur de uppfattar avsändarna av etiketteringen.

I denna rapport redogör vi för deras svar och ger med det en lägesbild av ett hot, inte bara mot civilsamhällets organisationer utan mot hela demokratin.

Om enkäten

Enkätundersökningen gjordes under maj 2024 inom ramen för projektet *Tillit och demokrati*, som finansierats av MUCF (Myndigheten för Ungdoms och Civilsamhällesfrågor) inom ramen för en satsning på civilsamhällets arbete mot rasism. Enkäten distribuerades till ett representativt urval av företrädare för 184 större organisationer med social inriktning. Förutom till företrädare för medlemmar i Forum, sändes enkäten till företrädare för organisationer som är medlemmar i studieförbunden Sensus, Bilda, NBV (Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet), Ibn Rushd samt ABF (Arbetarnas bildningsförbund), paraplyorganisationen för invandrarorganisationer SIOS (samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige), paraplyorganisationen som samlar organisationer som arbetar med utvecklingsbistånd Concord, samfund som erhåller bidrag från myndigheten för stöd till trossamfund, samt Sveriges

ungdomsorganisationer LSU (Landsrådet för Sveriges barn- och ungdomsorganisationer). Då Forum gjort bedömningen att en mycket stor andel av dreven haft någon form av rasistisk underton vill vi öka förståelsen för detta. Därför har ett särskilt fokus lagts på att välja organisationer som samlar, företräder eller försvarar människor som kan antas drabbas av rasism. Av de 184 utvalda inkom 115 med svar. Dessutom har enkäten skickats till Forums antirasistiska nätverk, en e-postlista som samlar ledare/företrädare för organisationer som vill stärka sin kompetens inom antirasism, varav ytterligare 41 inkom med svar.

Totalt svarade 156 representanter för civilsamhället på enkäten. Av dessa 156 uppgav 78 att de hade blivit utsatta för negativ etikettering, dvs. 50%.

De som drabbas

I enkäten har föreningarna själva fått uppge sina fokusområden utifrån ett antal förvalda kriterier med ett fritextalternativ. I den sammanfattande tabellen nedan kan vi se att respondenterna representerar en stor bredd av civilsamhället. Vi kan också se att vissa verksamhetsområden – i synnerhet arbete för och med muslimer och andra

minoriteter (utom kristna minoriteter) samt klimat och feminism – sticker ut som särskilt utsatta för negativ etikettering. Notera att en förening kan ha valt flera områden. Till exempel kan en etnisk kulturförening, kristen barn- och ungdomsorganisation eller en feministisk biståndsorganisation ha valt att definiera sig i en, två eller flera kategorier.

Föreningens fokus	Antal svarande	Andel	Uppger att de har utsatts för negativ etikettering	Andel
Muslimer	16	6%	16	100%
Antirasism	24	8%	18	75%
Klimat	8	3%	6	75%
Feminism	15	5%	10	67%
Andra religiösa minoriteter	3	1%	2	67%
Etnisk minoritet	21	7%	13	62%
Fred	13	5%	8	62%
Internationellt	22	8%	13	59%
Social verksamhet	44	15%	23	52%
Bistånd	22	8%	11	50%
Studier	7	2%	3	43%
Barn och unga	22	8%	9	41%
Kultur	27	10%	9	33%
Kristna minoriteter	6	2%	0	0%
Övrigt ¹	34	12%	15	44%

¹ lotteri, glesbygd, konsumentfrågor, friluftsliv, hälsa, husdjur, idrott, fackförbund/föreningar, rättigheter, funktionsfrågor, hbtq, brukarförening, religiös majoritet mm, här innefattas även svar från respondenter

som inte velat definiera sin förening (enbart) inom dessa grövre kategorier, utan som specificerat att de arbetar med sådant såsom musik, medlemservice, integration, asylrätt, brottsoffer mm.

GRL
PWR

Deal With

Så etiketteras organisationerna

Nästan tre fjärdedelar av organisationerna som uppger att de har blivit etiketterade blir det ofta, minst varje månad, och hela 40% uppger att de utsätts varje vecka eller oftare. En femtedel utsätts någon gång per år, och en mindre andel (9%) har utsatts vid något enstaka tillfälle.

Visualisering av de vanligaste svaren från de respondenter som svarat ja på att de blivit utsatta för negativ etikettering de senaste tre åren.

Extremister, 29 %

- Extremister, rättighetsextremister, demokratiextremister
- Vänsterextremister, vänstervridna, vänsteraktivister, marxistnazister
- Antidemokrater, antidemokratiska

Islamister, 23 %

- Islamister, islamism, woke-islamister, islamisering, stödjare av radikal islamism,
- Muslimska brödrskapet, salafister, islamiska fundamentalister, Erdoğanstödjare
- Promuslimska, islamkramare, muslimkramare

Diskriminerande och förtryckare, 16 %

- Antisemiter (en tredjedel uppger detta)
- Rasister
- Kvinnohat, förtryckande av kvinnor, antifeminister
- Transfober, terf
- Åldersdiskriminering
- Manshatare
- Homofober

Förrädare, 15 %

- Separatister, förrädare, landsförrädare, femtekolonnare
- Putinister, Putinvänner, rysstroll, Putinkramare

Woke, 15 %

- Identitetspolitik, feministmaffia, cancel culture, PK, woke, politisering, kulturmarxister

Terrorister, 9 %

- Terrorism, terrorister, terroristkramare, stödjer terrororganisationer

Fuskare, 6 %

- Icke-legitima, täckmantel, har hemlig agenda
- Brist på transparens och resultat
- Bidragsfuskare
- Fusk i folkbildningen, fusk i etniska organisationer
- Representanter för biståndsindustriella komplexet
- Black ops
- Försvaret egna löner
- Missbruk av bidrag
- Tjänar för mycket pengar på lotterier
- Stjäl skattepengar

Invandrare, 4 %

- Långt ifrån arbetsmarknaden på grund av utländsk bakgrund, invandrare, inte tillräckligt "svenska", stor andel "icke svenska" i styrelse
- Invandrarvänliga

Sjuka, 4 %

- Psykiskt sjuka, psykfall, galningar
- Missfoster

Pedofiler, 3 %

Få svarande, men tydligt att detta rör organisationer som arbetar med sexuell och reproduktiv hälsa.

- Pedofiler, groomers

Övrigt

- Fredshetsare
- Sekteristiska vegetarianister
- Satans hantlangare
- Bör skjutas med 8 mm kula
- Svin, skräp som förpestar luften
- Hora
- Partiska, oneutrala
- Orealistiska krav, förstår inte politik och nationalekonomi, naiva, världsfrånvända, utbildade, nyttiga idioter
- Anklagade för att ha religionsbaserad/partipolitisk verksamhet, för LVU-kampanjen och för svartmålning av socialtjänsten
- Asiater vill vara vita, asiater går vitas ärenden
- Motståndare till integration
- Brottsliga

De vanligaste etiketterna som omnämns i enkätundersökningen är att organisationerna kallats för extremister eller på olika sätt relaterats till islam. Vi kallar kategorin "islamister", men denna innehåller även anklagelser för att vara "muslimkramare" och liknande, vilket stigmatiserar närhet till islam. Besläktat med detta är anklagelser om att ha närhet till invandrare eller att ha för låg andel svenskar i organisationen.

En annan vanligt förekommande kategori har vi valt att kalla "woke". Ordet i sig förekommer bara någon enstaka gång, men vi använder det som familjenamn åt en bredd av etiketter som handlar om att vara nedsättande mot personer som problematiserar debatter och då blir åsikts-poliser och exkluderande genom "cancel culture" eller

som genom så kallad "politisk korrekthet" politiserar debatten eller olika samhällsfenomen, vilket målas ut som något negativt.

Notera att en organisation kan uppge flera negativa etiketter; procentsatsen i tabellen på sidan 6 visar hur stor andel av respondenterna som uppgett en specifik etikett. Summan blir alltså över 100 %. Utöver de kategoriserade etiketterna finns det enskilda specifika anklagelser begrepp, vissa som mer kan anses vara politiska argument, som att vara partisk, vissa som bara en förening med en särskild inriktning kan få, exempelvis "sektaristiska vegetarianister", medan andra är mer allmänna uttryck för stereotyper om grupper, såsom att de skulle vara brottsliga eller prostituerade och ett fåtal rena skällsord, som svin.

Vad blir konsekvenserna?

I ett av fritextsvaren får respondenterna beskriva vilka individuella och organisatoriska konsekvenser de upplever att den negativa etiketteringen har inneburit. Sammanfattningsvis visar svaren att etiketteringen har haft långtgående och mångfacetterade konsekvenser

för dessa organisationer, både ekonomiskt, organisatoriskt och psykologiskt, i form av minskad finansiering och möjligheter till samarbeten, utanförskap och otrygghet, ökad arbetsbörda och självcensur. På nästa sida följer en kvalitativ redovisning av bredden av svar på denna fråga.

De vanligaste upplevda konsekvenserna som respondenterna uttrycker

Minskad finansiering och ekonomiska påföljder

- Minskad eller indragen finansiering (statsbidrag, kommunala bidrag, projektstöd)
- Svårare att få nya bidrag och stöd
- Ökad granskning och krav på dokumentation som påverkar finansiering
- Förändrade bidragssystem och ökade krav från finansiärer

Ökad arbetsbörda

- Ökad administrativ arbetsbörda att bemöta granskningar och felaktiga etiketter
- Ökat behov av extern kommunikation, försvar mot falska anklagelser, moderering av hat i sociala medier
- Ökat behov av intern kriskommunikation
- Tidskrävande med nya säkerhetsrutiner och hantering av hot

Självzensur

- Minskad offentlig närvaro, rädsla för att uttala sig eller delta i event
- Medlemmar distanserar sig eller väljer att inte delta för att undvika etikettering
- Försiktigare kommunikation, anpassning av retorik och budskap för att undvika negativ publicitet
- Förändrade strategier för att minska exponering och undvika att provocera eller öka hatet, ökad försiktighet och självzensur för att skydda organisationen och dess medlemmar

Psykologiska och emotionella påfrestningar

- Försämrat mående, stress och utmattnings hos medarbetare och aktiva medlemmar
- Psykologiska påfrestningar som osynliggörande, negativ uppmärksamhet och misstro
- Minskad motivation och engagemang på grund av ständiga attacker och etikettering

Förlorade samarbeten och påverkan på relationer

- Förlorade samarbetspartners och svårigheter att upprätthålla samarbete med kommuner och andra aktörer
- Misstänksamhet och distansering från potentiella samarbetspartners och finansiärer
- Minskad förmåga att nå ut och påverka samhället
- Förlorad rekryteringskraft och svårigheter att hitta nya företrädare

Säkerhetsåtgärder och skydd av medlemmar

- Behov av ökad anonymitet och skydd för aktiva medlemmar
- Rutiner för att skydda medlemmar från hot och trakasserier
- Ökat fokus på säkerhet vid möten och offentliga evenemang

Negativa konsekvenser för verksamheten och framtiden

- Svårigheter att bedriva verksamhet på grund av minskad finansiering och minskat engagemang
- Vissa organisationer har kollapsat eller gått i konkurs
- Osäkerhet om framtida verksamhet och anställdas trygghet på grund av de ekonomiska och organisatoriska påfrestningarna

Vem är avsändaren?

Den mest framträdande gruppen som lyfts fram är politiker och partiföreträdare, vilket kan uppfattas som oväntat med tanke på civilsamhällets varningar om hat i sociala medier de senaste åren. Det är möjligt att det hårda och ibland hotfulla debattklimatet på sociala medier har blivit normaliserat, eller att organisationerna dragit sig tillbaka från dessa plattformar så pass mycket att det inte längre påverkar dem direkt. En annan förklaring kan vara att etablerade, icke-anonyma aktörer nu har börjat använda samma retorik som tidigare var mer isolerat i sociala medier.

De anonyma individer som ofta pekats ut, så kallade "skrivbordskrigare", beskrivs ofta som högerextrema och tros

ofta vara en del av någon form av organisering. Här finns dock en viktig skillnad mellan att man nu möter en systematiskt organiserad motståndare som representerar etablerade partier som ställer upp i val, snarare än bara att hantera enskilda anonyma konton – något som tycks få utökade konsekvenser för organisationerna.

När det gäller media pekar många på opinionsbildare, som ledarskribenter, som en stor del av problemet. Det finns även spekulationer om att rubriker som "bidragsfusk" säljer bra, även i nyhetsrapporteringen.

De vanligaste svaren på vem eller vilka företrädarna tror ligger bakom den negativa etikettering organisationerna utsatts för

Politiker och företrädare för partier

Antal svarande: 28

Exempel: "Politiker", "SD", "Sverigedemokraterna", "Regeringen", "Kristdemokraterna", "Liberalerna", "Nationalkonservativa politiska aktörer".

- Politikernas inblandning, ofta - men inte enbart - kopplad till höger- och ultrahögerpartier såsom Sverigedemokraterna (SD), Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.
- Regeringen och politiker med konservativa, nationalistiska eller auktoritära agendor.
- Högerextrema partier och deras undergrupper, som SD, NMR (Nordiska motståndsrörelsen), MED (Med-borgerlig Samling) och AFS (Alternativ för Sverige).
- Förändringar i världspolitiken

Andra högerextrema och nationalistiska grupper

Antal svarande: 21

- Högerextrema grupper och individer, både nationella och internationella.
- Högerextrema nätverk, tankesmedjor och islamofobiska krafter, ibland kopplade till stater eller företag som anses tjäna på krig och diskriminering.
- Nationalistiska och reaktionära krafter, vitnationalistiska miljöer och konservativa grupper.

Media och opinionsbildare

Antal svarande: 14

- Journalister och ledarskribenter, särskilt de på höger- eller liberala tidningar.
- Alternativ media som drivs av högerextremister eller rasistiska grupper.
- Terrorexperter och forskare med kopplingar till diktaturer eller högerextrema rörelser.
- Opinionsbildare som skapar en legitimitet kring etiketteringen genom att hänvisa till varandra.
- "Timbro"
- "Media i allmänhet"

Privatpersoner, enskilda individer

Antal svarande: 12

- Enskilda individer, ofta med politiska kopplingar till höger eller konservativa ideologier.
- Anonyma konton eller troll som uttrycker sig hatiskt och sprider negativa etiketter.
- Föreningens egna medlemmar som agerar illasinnat för egen vinning.

Internationella aktörer och nätverk

Antal svarande: 6

- Internationella högerextrema nätverk som stöder inhemska extremister och islamofober.
- Globala tankesmedjor och krafter kopplade till diktaturer och auktoritära regimer.

Samhällsstrukturer och allmänhet

Antal svarande: 6

- Strukturellt förtryck och samhällsmönster som leder till syndabockstänkande.
- Det bredare samhället och de strukturella konsekvenser som påverkar grupper och individer.

Religiösa och ideologiska grupper

Antal svarande: 5

- Konservativa kristna grupper, kristna sionister och andra religiösa aktörer som driver på etiketteringen.
- Islamofober inom media och politik, ofta explicit kopplade till regeringen och SD.

Sammanfattningsvis pekar svaren på att den negativa etiketteringen upplevs komma från en kombination av politiska aktörer, högerextrema och nationalistiska grupper, media och opinionsbildare, enskilda individer, internationella nätverk samt samhällsstrukturer och religiösa grupper.

Bakgrund till etiketteringen

Här följer en sammanfattning av vad företrädarna upplever vara bakgrunden till att de blir negativt etiketterade. Genom att undersöka deras erfarenheter framträder flera återkommande teman, såsom politiska intressen, rasism, motstånd mot mänskliga rättigheter och den polariserade samhällsdebatten. Svaren belyser hur dessa faktorer påverkar organisationer som företräder olika grupper och frågor, och avslöjar de utmaningar de möter i dagens samhällsklimat.

Politiska intressen: Många uppger att de har blivit etiketterade, särskilt av högerextrema nätverk eller partier som SD, på grund av att deras verksamhet eller åsikter går emot det rådande politiska klimatet. Flera pekar på att deras kritik av regeringens politik, särskilt inom områden som säkerhet, försvar och mångfald, leder till negativ etikettering.

Rasism och främlingsfientlighet: Rasism, islamofobi och motstånd mot mångfald och icke-vita individer och grupper är återkommande teman. Organisationer som arbetar med etniska minoriteter, muslimer, och invandrargrupper upplever att de drabbas av rasistisk retorik och demonisering. Då enkäten medvetet hade en överrepresentation av organisationer som vi ansåg kunde antas vara särskilt utsatta för rasism, såsom etniska och religiösa minoritetsorganisationer, var detta inte förvånande. Svaren bekräftar dock vår hypotes.

Arbete för mänskliga rättigheter: Många organisationer nämner att deras arbete för mänskliga rättigheter (feminism, antirasism, antimilitarism, jämställdhet, klimat, asylrätt, och HBTQ-frågor) provocerar motståndare, vilket leder till negativ etikettering.

Religiösa anledningar: Organisationer med kopplingar till religion, särskilt islam, anger att deras religiösa inriktning gör dem till måltavlor för negativ etikettering och islamofobi.

Sociala medier och polariserad debatt: Flera pekar på att samhällsdebatten blivit mer polariserad och att negativa etiketteringarna i hög utsträckning fortfarande sker genom sociala medier, där tonen blivit än hårdare.

Ekonomiska intressen: Vissa organisationer menar att deras verksamhet hotar starka ekonomiska eller politiska intressen, vilket leder till negativ etikettering. Detta inkluderar frågor om t.ex. hållbarhet och ekonomiska resurser för utsatta grupper.

Missuppfattningar och fördomar: Många anger att de etiketteras negativt på grund av fördomar kring deras verksamhet eller medlemmar, särskilt relaterat till invandrarbakgrund, kön, religion, eller etnisk identitet.

De svarande fick frågan om de upplever att den negativa etikettering organisationen utsatts för är relaterad till att de samlar eller företräder en viss grupp av människor. De gavs alternativ i form av de sju diskrimineringsgrunderna samt ett öppet fritextsvar. Bland dem som svarade ja och angav vilken grupp de tror att detta handlar om, fördelade sig svaren så här:

- Religion och annan trosuppfattning: 28
- Etnisk tillhörighet: 27
- Kön: 7
- Könsoverskridande identitet eller uttryck: 5
- Sexuell läggning: 4
- Funktionsnedsättning: 3
- Ålder: 3
- Politisk åskådning/oppositionella: 2
- Människor som tydligt tar ställning för och arbetar för fred och jämställdhet: 1
- Föräldrar som drabbas av socialtjänstens rättsosäkra utredningar i LVU och vårdnadstvister: 1

Detta visar återigen att det gör organisationer mer sårbara att företräda religion och etnisk tillhörighet. Värt att notera är också att utsattheten för organisationer som samlar eller företräder trans-personer och funkisar. Dessa var inte målgrupper för enkäten, och de företräder är relativt små grupper i befolkningen, men här framstår de som kraftigt överrepresenterade i fråga om utsatthet.

Vad står på spel?

Sverige har en lång och stark tradition av ett blomstrande civilsamhälle, där miljontals människor frivilligt engagerar sig i landets över 250 000 föreningar och organisationer. Den idéburna sektorn, driven i stor utsträckning av ideellt engagerade individer, har historiskt spelat en central roll i den svenska demokratin och välfärdsmodellen. Genom dessa organisationer får människor möjlighet att utöva sina rättigheter, påverka samhällsutvecklingen och bygga en gemenskap präglad av solidaritet och ömsesidig respekt.

Detta frivilliga engagemang fungerar inte bara som en demokratisk hörnsten, utan också som en grund för individers känsla av tillhörighet och mening.

Men när civilsamhällets organisationer möter stigmatisering och negativ etikettering, blir dessa värden hotade. Det är inte bara organisationernas existens som står på spel, utan även de grundläggande strukturer som bidrar till demokratisk stabilitet och social tillit.

Det ideella engagemanget – en pelare för demokratin

Ideellt arbete spelar en avgörande roll för att bygga socialt kapital och skapa broar mellan olika grupper i samhället. Civilsamhällets organisationer möjliggör möten och samarbeten mellan människor med skilda bakgrunder, erfarenheter och åsikter, och främjar därigenom gemensamma mål. Genom deltagande i allt från miljö- och kulturföreningar till människorätts- och biståndsorganisationer utvecklar individer en djupare förståelse för demokratin värde. Forskning visar att detta ömsesidiga deltagande och tillit är centralt för att stärka samhällets demokratiska grund.

När organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter, jämställdhet, integration och minoritetsfrågor stämplas som extremistiska eller hotfulla, undermineras förtroendet för dem i samhället och bland beslutsfattare. Denna negativa etikettering minskar viljan att engagera sig ideellt, och många drar sig tillbaka från det offentliga rummet för att undvika att associeras med något som kan skada deras rykte eller karriär. Detta hotar inte bara själva organisationerna, utan också det ideella engagemanget som byggt upp Sveriges starka civilsamhälle – och därmed även kärnan i demokratin. För varje organisation som får en orättvis etikett förlorar demokratin kraft och försvarare. För varje förening som stämplas förlorar samhället en del av sitt viktiga sociala kapital.

Ett krympande demokratiskt utrymme

Civilsamhällets organisationer har mycket länge fungerat som en motvikt till ojämlikhet och orättvisor i samhället. De har gett människor en plattform för att ställa krav på makthavare, bilda opinion och genomföra förändringar som annars kanske inte hade varit möjliga. Dessa organisationer har också varit avgörande för att skydda och främja minoriteters rättigheter, vare sig det rör sig om etniska, religiösa eller HBTQ+-grupper.

Nu när det demokratiska utrymmet krymper, både i Sverige och globalt, riskerar dessa grupper att förlora sitt främsta försvar, både i form av solidaritet från allierade och möjligheter till självorganisering. Den ökande politiska pressen, som underbyggs av den negativa etiketteringen, försvårar eller till och med omöjliggör organisationernas arbete. De tvingas ägna allt mer tid och resurser åt att hantera kriser och försvara sig mot anklagelser, i stället för att fokusera på sina uppdrag: att värna demokrati och mänskliga rättigheter.

Denna krympande frihet för Forums medlemmar och andra liknande organisationer i civilsamhället är inte isolerad till Sverige, utan speglar en global trend där lagstiftning och offentlig diskurs marginaliserar alternativa perspektiv. Sverige är inte immunt mot denna utveckling, och om vi inte agerar nu riskerar vi att följa samma väg, där organisationer som kämpar för rättvisa och jämlikhet tystas.

Demokrati och socialt välbefinnande under press

Ett välfungerande civilsamhälle är grundläggande för den sociala sammanhållningen i samhället. När människor känner att de har en röst och kan påverka samhällsutvecklingen, stärker det inte bara deras tillit till systemet, utan också deras psykiska välbefinnande. Ideellt engagemang ger individer en känsla av att vara sedda och värdefulla, samtidigt som det skapar en känsla av tillhörighet och mening i deras liv.

Men när civilsamhällets organisationer stigmatiseras eller anklagas för extremism, påverkas inte bara deras verksamhet, utan även de individer som är engagerade i dem. Många av dessa vittnar om att de upplever stress, utmattning och en minskad motivation på grund av den ständiga pressen och attackerna. Detta påverkar deras förmåga att fortsätta sitt engagemang och kan i värsta fall leda till att de lämnar organisationen helt. Följden blir att civilsamhället förlorar både sin kraft och legitimitet, vilket på sikt riskerar att skapa ett mer polariserat och splittrat samhälle.

Samhällets infrastruktur hotas

Civilsamhällets organisationer är en självklar del av den svenska samhällsstrukturen, vilket gör att vi lätt glömmar deras avgörande roll i att upprätthålla demokratin. Men när organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter, jämlikhet och social rättvisa systematiskt stämplas som hot eller extremister, riskerar vi att förlora något mycket större än bara enskilda föreningar. Det vi riskerar att förlora är själva fundamentet för det demokratiska samhället.

Om vi tillåter att civilsamhällets organisationer försvagas genom stigmatisering och exkluderas från den offentliga debatten, tappar vi en viktig motvikt till politisk och ekonomisk makt. Utan dessa organisationer riskerar samhället att bli mer auktoritärt, mindre inkluderande och sämre rustat att möta framtidens utmaningar. De individer och grupper som redan befinner sig i utsatta positioner kommer att bli ännu mer marginaliserade, utan möjlighet att försvara sina rättigheter eller göra sina röster hörda.

Slutord

Att värna om civilsamhällets organisationer är att värna om demokratin. Det handlar om att säkerställa att alla människor, oavsett bakgrund, har en plattform där de kan engagera sig, kämpa för sina rättigheter och bidra till samhällets utveckling. Civilsamhället utgör inte bara ett nätverk av organisationer – det är en central del av den demokratiska infrastrukturen.

När organisationer stigmatiseras och deras arbete undermineras, är det inte bara de som förlorar, utan hela samhället. Vi står inför en förlust av demokrati, tillit mellan medborgare och social sammanhållning. Därför måste vi stå upp för civilsamhällets organisationer, inte bara för deras skull, utan för ett starkare, mer framgångsrikt, inkluderande och rättvist samhälle, för allas skull.

Bilaga: Frågeformulär

- I vilken typ av organisation är du engagerad? (Etnisk minoritet, kulturell, internationell, bistånd, fred, anti-rasistisk, studier, klimat, feministisk, barn och ungdom, muslimsk, kristen minoritet, övrig religiös minoritet, social verksamhet, övrig (ange gärna vilken)
- Har ni utsatts för negativ etikettering under det senaste tre åren?
- Vad har ni kallats då?
- Kan du ge ett exempel på ett sammanhang där detta inträffat?
- Känner du till att denna etikettering har fått några konsekvenser för er organisation?
- Känner du till att denna etikettering har fått några konsekvenser för enskilda individer inom er organisation?
- Vad tror du är bakgrunden till att ni utsatts för negativ etikettering? Om det exempelvis är något finns politiska eller personliga intressen bakom, att ni engagerat er i någon särskild fråga eller gjort ett visst ställningstagande.
- Vem eller vilka (tror du) ligger bakom den negativa etikettering ni utsatts för?
- Hur ofta har detta förekommit? (Vid något enstaka tillfälle, Någon gång per år, Någon gång per månad, Varje vecka eller oftare)
- I vilket/vilka sammanhang har ni utsatts för negativ etikettering? (Sociala medier, traditionell media, alternativ media, politiska förslag eller debatt, offentliga dokument eller förvaltning, annat)
- Upplever du att den negativa etikettering ni utsatts för är relaterad till att ni samlar eller företräder en viss grupp av människor?
- Om ja, vilken grupp? (Religion och annan trosuppfattning, etnisk tillhörighet, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder, annat)

FORUM Idéburna
organisationer med
social inriktning

Forum, Krukmakargatan 21, 104 62 Stockholm

Tel: 08-651 07 21, E-post: kansli@socialforum.se, Webb: www.socialforum.se

9

789181

111019

